

ศึกษาแนวทางการบริหารงานโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

A Study of Approach Management to Buddhist Sunday School,
Meang District, Nan Province

พระจำเริญ จิตตสวโร, พระครูโกศชัยพัฒน์บัณฑิต, สมจิต ขอนวงศ์

Phra Camrearn Cittasamvaro, Phrakrukosaiphattanabandit, Somcit Khonwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์น่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College

E-mail: yanasophano@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในสมัยเริ่มแรกนั้นมีชื่อว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยที่โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและ การรุกรานของศาสนาคริสต์ที่เข้ามา รุกราน ซึ่งโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนี้มีลักษณะเป็นสถาบันอาศาศคือ คณะครูและอาจารย์ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมยุวพุทธิก (Young Men Buddhist Association หรือ Y.M.B.A.) สำหรับโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยนั้น เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นช่วงระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม ในราวปี พ.ศ. 2496-2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและองค์ศาสนายก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและประเทศศรีลังกา ได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นจัดสอนศีลธรรมให้แก่เด็กเฉพาะในวันอาทิตย์ได้ผลดี มาก จึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาใช้ในประเทศไทย จนเกิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกของไทยในปี 2505 เป็นต้นมา

จากการศึกษาวิจัยถึงปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในมุมมองของนักเรียนเองนั้น

โดยภาพรวมพบว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประสบปัญหาอยู่ 5 ด้านคือ 1) ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ปัญหาอุปสรรคด้านครูผู้สอน 3) ปัญหาอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ปัญหาอุปสรรคด้านการวัดผล 5) ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียน

จากการศึกษาวิจัยถึงแนวทางการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่านมีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ 1) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารทั่วไป 2) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านหลักสูตร 3) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านวิชาการ 4) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านบุคลากร ครูผู้สอน 6) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านสื่อการเรียนการสอน 7) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม 8) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านงบประมาณ

คำสำคัญ: โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, การบริหารงาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the history of Buddhist Sunday school. 2) to study the problems of Buddhist Sunday School Management in Muang District, Nan Province. 3) to study an approach management of Buddhist Sunday School, Muang district, Nan province. The result of this research was found that:

The history of Buddhist Sunday school.

Buddhist Sunday school had beginning on Sri Lanka that the purpose to restore of Buddhism and protection from Christian attack. Buddhist Sunday school like the volunteer school because there aren't pay for teachers. There are monks and laymen that working under the Young Men Buddhist Association or Y.M.B.A. In Thailand the Buddhist Sunday school had been begin on 2488 B.A. that was the time of the World War II, there are cultural assimilation. In the 2496-2500 B.A. Phrapimoladhamma (Aard Asapadhera) the Sangha president of Mahachulalongkornrajavidyalaya University had goes to Myanmar and Sri Lanka

for visit Buddhist activities. He saw the monks teach the morality to students on Sunday. There fore, he had apply this idea to Thailand and have the first Buddhist Sunday school in 2505 B.A

The problems of Buddhist Sunday School Management in Muang District, Nan Province was found that:

There are 5 problems of educational management were, 1) the problem on learning management. 2) the problem on teacher. 3) the problem on instructional media. 4) the problem on educational tests and measurements. 5) the problem on learning environment management.

The result of the ways management of Buddhist Sunday School, Muang district, Nan province was found that there are 8 ways of management 1) the way management of Buddhist Sunday school on general management. 2) the way management of Buddhist Sunday school on Curriculum management. 3) the way management of Buddhist Sunday school on academic management. 4) the way management of Buddhist Sunday school on activity management. 5) the way management of Buddhist Sunday school on personnel management. 6) the way management of Buddhist Sunday school on instructional media management. 7) the way management of Buddhist Sunday school on budget management.

Keywords: Buddhist Sunday School, Management

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนและเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมในระบอบประชาธิปไตย เป็นสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมที่ควรจะได้รับโอกาส เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตราที่ 8 ระบุว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสามารถพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 4) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพของคน ให้มีความสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีศีลธรรม

จริยธรรม คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2551: 49)

อีกทั้งการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้อุทิศให้เกิดความรู้คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ วัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย หากเราจะนำวัดกลับมาเป็นที่กล่อมเกลาปลูกฝังจริยธรรมความดีงามต่าง ๆ ดังเช่นอดีต เราจะสามารถทำได้หรือไม่ วัดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนามากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับความวิชาที่มากับความเจริญสมัยใหม่ ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค้ำยั้งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้น เกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2530: 16-18)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา

องค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เรียกได้ว่า เป็นจังหวัดที่มีความสงบสุขทั้งทางด้านกายภาพและสังคม วิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดน่านอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สังเกตได้จากการที่มีวัดวาอารามเป็นจำนวนมากในจังหวัดน่าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตแบบพุทธ เพราะเยาวชนได้รับการจัดการศึกษาในรูปแบบของพุทธบูรณาการ โดยอาศัยการจัดการศึกษาทั้งภายในโรงเรียนและทางวัด ในส่วนของทางวัด เยาวชน เด็กนักเรียนได้รับการจัดการศึกษาในรูปแบบของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และได้รับการร่วมมือจากประชาชนในจังหวัดน่าน ในขณะที่สถานการณ์ปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดน่านเหลือเพียงแค่ 4 แห่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่นับวันจะประสบปัญหาในด้านการบริหารงาน กอปรกับจำนวนนักเรียนที่เข้ามาเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ลดน้อยลง ภาวะการขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในรายวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น และประเด็นที่สำคัญคือ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม งบประมาณ รวมไปถึงการขาดการมีส่วนร่วมระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน จึงทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดน่านประสบปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความรักในพระพุทธศาสนา จึงสนใจที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปัญหาอุปสรรคของการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน และแนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของอำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเยาวชนและพระศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
ซึ่งผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์
พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหรือ
งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 4 โรงเรียน โดยมีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เจ้า
คณะจังหวัดน่าน 1 รูป เจ้าคณะอำเภอเมือง 1 รูป เจ้าคณะตำบล 1 รูป ผู้บริหารโรงเรียน 8 รูป
ตลอดจนถึงนักเรียนที่กำลังศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จำนวน 20 คน
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เจ้าคณะจังหวัดน่าน	1 รูป
เจ้าคณะอำเภอเมือง	1 รูป
เจ้าคณะตำบล	1 รูป
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดน่าน	1 คน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมือง
จังหวัดน่าน

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระธาตุช้างค้ำ	1 รูป
เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระธาตุช้างค้ำ	1 รูป
นักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระธาตุช้างค้ำ	5 คน
ผู้ปกครอง	2 คน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดฝายหลวง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดฝายหลวง	1 รูป
เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดฝายหลวง	1 รูป
นักเรียนโรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดฝายหลวง	5 คน
ผู้ปกครอง	2 คน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง	1 รูป
เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง	1 รูป
นักเรียนโรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมิ่งเมือง	5 คน
ผู้ปกครอง	2 คน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสะไมย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสะไมย์	1 รูป
เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสะไมย์	1 รูป
นักเรียนโรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสะไมย์	5 คน
ผู้ปกครอง	2 คน

3. ขั้นตอนการประมวลผลและเรียบเรียง

เป็นขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนต่าง ๆ ในข้างต้นมาทำการประมวลผลเรียบเรียงและสรุป เพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ และตั้งข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในสมัยเริ่มแรกนั้นมีชื่อว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยที่โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและ การรุกรานของศาสนาคริสต์ที่เข้ามารุกราน ซึ่งโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนี้มีลักษณะเป็นสถาบันอาสาคือ คณะครูและอาจารย์ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมยุวพุทธิก (Young Men Buddhist Association หรือ Y.M.B.A.)

สำหรับโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยนั้น เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2488 ซึ่งเป็นช่วงระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม จนทำให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบชาวตะวันตก ทำให้รัฐบาลไทยเกิดความตระหนักในเรื่องนี้ กอปรกับกลัววัฒนธรรมไทยถูกกลืน จนทำให้รัฐบาลได้มีมาตรการส่งเสริมให้เยาวชนไทยใส่ใจในเรื่องศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมากยิ่งขึ้น จนในราวปี พ.ศ.2496-2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและองค์สภานายก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและประเทศศรีลังกา ได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นจัดสอนศีลธรรมให้แก่เด็กเฉพาะในวันอาทิตย์ได้ผลดีมาก ท่านจึงได้นำแนวคิดนี้มาเผยแพร่แก่พระ เจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฟัง

และในปี พ.ศ. 2501 จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ในชื่อว่า “คณะกรรมการอบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน” คณะกรรมการได้ประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2501 เมื่อพิจารณาวางแนวทางและหลักสูตรให้การศึกษาอบรมสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว ที่ประชุมได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่ยกร่างและร่วมกันพิจารณาหลักสูตรจนเมื่อที่ประชุมเห็นชอบแล้ว การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเริ่มขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2501 เป็นต้นมา โดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้กำเนิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกของประเทศไทย

2. ปัญหาอุปสรรคการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน

จากการศึกษาวิจัยถึงปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตอำเภอมือง จังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในมุมมองของนักเรียนเองนั้น โดยภาพรวมพบว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประสบปัญหาอยู่ 5 ด้านคือ 1) ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาครูไม่มีวิธีการสอนที่ ปัญหาเนื้อหาวิชาไม่มีที่น่าสนใจ ปัญหาจำนวนนักเรียนในห้องมีจำนวนมาก 2) ปัญหาอุปสรรคด้านครูผู้สอน ประกอบไปด้วย ปัญหาครูผู้สอนมีวิทยุติมาก ปัญหาครูผู้สอนมีแต่พระสงฆ์ ปัญหาเปลี่ยนครูผู้สอนบ่อย 3) ปัญหาอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย ปัญหาสื่อการเรียนการสอนมีสภาพเก่า ปัญหาสื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ปัญหาสื่อการเรียนการสอนชำรุดบ่ย ปัญหาสื่อการเรียนการสอนมีน้อย และ ปัญหาสื่อการสอนไม่สอดคล้องกับรายวิชาที่สอน 4) ปัญหาอุปสรรคด้านการวัดผลประเมินผล ประกอบไปด้วย ปัญหาเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลไม่ชัดเจน ปัญหาไม่มีการทดสอบระหว่างเรียน ปัญหาไม่มีการวัดผลประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน ปัญหาการวัดผลประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ปัญหาสัดส่วนของคะแนนไม่เหมาะสม 5) ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียน ประกอบไปด้วย ปัญหาห้องเรียนไม่เพียงพอ ปัญหาห้องน้ำส่กกลิ่นเหม็น ปัญหาไม่มีสถานที่พักผ่อนเวลาพักการเรียน และปัญหาห้องเรียนชำรุดและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีน้อย

3. แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอมือง จังหวัดน่านมีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้

1) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการบริหารทั่วไป คือ มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้ง

9 ด้าน โดยคำนึงถึง การบริหารศูนย์ฯ การพัฒนาบุคลากรทางด้านคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2) แนวทางการบริหารงานศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านหลักสูตร คือ จะต้องจัดการเรียนการให้ให้ครบทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง โดยมีการจัดการรายวิชาที่ทำการเรียนการสอน คือ รายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก และจัดให้มีการสอบธรรมศึกษาทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับต้น ศึกษาควบคู่ไปกับธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับกลาง ศึกษาควบคู่ไปกับธรรมศึกษาชั้นโท และระดับสูง ศึกษาควบคู่ไปกับธรรมศึกษาชั้นเอก

3) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านวิชาการ คือ จะต้องพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาให้เด็กเป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม มีการวางแผนพัฒนา หรือแผนเชิงกลยุทธ์ การนำแผนไปปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ

4) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ ต้องเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการ ด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ให้ได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมาย และมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมมุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้รู้เรียน รู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

5) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านบุคลากร ครูผู้สอนคือ บุคลากรในแหล่งการเรียนรู้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทันทต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์โลก รวมทั้งเป็นผู้ใฝ่หาความรู้เพื่อความรู้ความสามารถในการทำงานของตน ซึ่งทั้งผู้บริหารและบุคลากรควรพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

6) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านสื่อการเรียนการสอน คือ จะต้องมีการพัฒนารูปแบบของสื่อให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และศักยภาพของผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนจะต้องตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุดด้วย

7) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม คือ จะต้องมีการพัฒนาในด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ความสะอาด ความร่ม

รื้อ ความสงบ รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพไปพร้อม ๆ กัน

8) แนวทางการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านงบประมาณ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะต้องยึดหลักการในการบริหารงบประมาณคือ ต้องจะต้องคำนึงถึงการใช้เงินให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีการแยกแยะหมวดหมู่ของรายรับรายจ่ายอย่างเป็นระบบ พิจารณาถึงความสมเหตุสมผลของการใช้งบประมาณ และคำนึงถึงความสมดุลของการใช้เงินแต่ละด้าน มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้และคำนึงถึงประโยชน์ของศูนย์เป็นที่ตั้ง

5. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรที่จะเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนการบริหารจัดการ
- 2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้จำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนลดน้อยลง
- 3) ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับสถานศึกษาทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอื่นๆ และนำผลมาเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแต่ละแห่ง เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสม
- 2) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่เข้ามาศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- 3) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์การศึกษาที่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน**, หนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค, 2545.
- สาโรช บัวศรี. **“แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย”**. ในการประชุมเกี่ยวกับจริยธรรมไทย, 22-27 มกราคม 2523.
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. **สุขภาพจิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพร่วิทยา, 2521.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, 2525.
- สุรศักดิ์ สร้อยคอนบุรี. **จริยธรรมกับชีวิต**. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม. ม.ป.ป.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **ศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2525.
- เสฐียร พันธงชัย. **ศาสนาเปรียบเทียบ เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2524.
- แสง จันทรงาม. **การสอนจริยธรรมในโรงเรียน**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2522.
- แสง ศรศักดิ์. **จริยศึกษา 101**. วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชลบุรี, 2532.
- อาชีวะ. กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการปฏิบัติงานตามโครงการจริยธรรมในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่แผนกช่างพิมพ์ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร, 2528.